

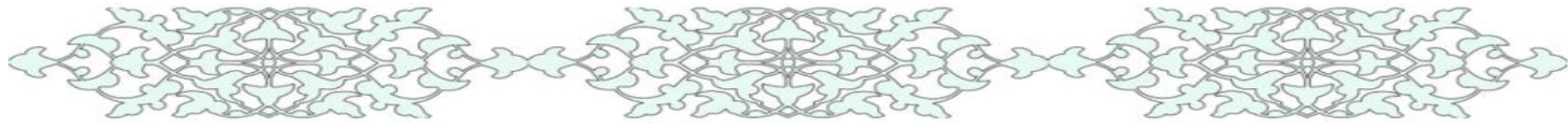

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن
و کشاورزی خراسان رضوی
مرکز مطالعات و
بررسی‌های اقتصادی

پایش تورم استان در مهر ماه ۱۴۰۴

آبان ۱۴۰۴

شناسنامه گزارش

عنوان:

پایش تورم استان در مهر ماه ۱۴۰۴

مرکز مطالعات و بررسی های اقتصادی اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی خراسان رضوی

تهیه کننده: سعیده به نژاد

ناظر: سمیرا سبزواری

واژگان کلیدی: تورم، شاخص قیمت مصرف کننده

گروه: اقتصاد کلان. شماره ۱۰۴۲

تاریخ انتشار: آبان ۱۴۰۴

نشانی: مشهد مقدس - خیابان امام خمینی - جنب باغ ملی - ساختمان اتاق بازرگانی - کد پستی: ۹۱۳۷۷۳۴۱۹۵

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن
و کشاورزی خراسان رضوی
مرکز مطالعات و
بررسی‌های اقتصادی

پایش تورم استان در مهر ماه

شماره: ۱۰۴۲
آبان ۱۴۰۴

مقدمه

در سال‌های اخیر، تورم به پدیده‌ای فراگیر و اثرگذار در اقتصاد ایران تبدیل شده که زندگی روزمره خانوارها و تصمیم‌گیری اقتصادی آن‌ها را تحت تأثیر قرار داده است. افزایش پیوسته قیمت‌ها نه تنها توان خرید مردم را کاهش داده، بلکه باعث ایجاد نااطمینانی و نگرانی‌های اقتصادی شده است؛ وضعیتی که در آن تصمیمات اقتصادی کوتاه‌مدت و محافظه‌کارانه گرفته می‌شود و اولویت اصلی حفظ ارزش پول است. در چنین شرایطی، انگیزه برای پس‌انداز یا سرمایه‌گذاری در فعالیتهای مولد کاهش یافته و بسیاری از مردم تنها سعی در حفظ ارزش دارایی‌های خود دارند.

تورم پایدار باعث می‌شود برنامه‌ریزی‌های بلندمدت اقتصادی دشوار شود و رفتارهای عقلانی افراد تحت تأثیر قرار گیرد. این وضعیت انگیزه برای تولید و سرمایه‌گذاری را کاهش می‌دهد و جامعه به سمت تصمیم‌گیری‌های فردی و محافظه‌کارانه گرایش پیدا می‌کند. این روند نه تنها اثرات تورمی را تشدید می‌کند، بلکه پیامدهای بلندمدتی بر رشد اقتصادی و ثبات بازارها بر جای می‌گذارد.

تورم

اتفاق بازرگانی، صنایع، معادن
و کشاورزی خراسان رضوی
مرکز مطالعات و
بررسی‌های اقتصادی

پایش تورم استان در مهر ماه

شماره: ۱۰۴۲
آبان ۱۴۰۴

بر اساس داده‌های منتشرشده از سوی مرکز آمار ایران، مهرماه امسال را می‌توان نقطه اوج تورم در سال جاری دانست؛ ماهی که در آن اغلب شاخص‌های قیمتی کشور با رکوردشکنی همراه شدند.

مطابق بررسی‌ها، تورم ماهانه در مهر به بالاترین سطح خود از خرداد ۱۴۰۱ تاکنون رسیده و پس از ماه‌ها ثبات نسبی، شتابی مجدد گرفته است.

این در حالی است که تورم نقطه به نقطه نیز با ثبت بیشترین مقدار از ابتدای سال ۱۴۰۳، بار دیگر نگرانی‌ها درباره پایداری تورم را پررنگ‌تر کرده است و تصویری روشن از فزاینده شدن فشارهای قیمتی بر معیشت خانوارها ارائه می‌دهد.

به این ترتیب، مهرماه را می‌توان ماهی سرنوشت‌ساز در مسیر تحولات تورمی کشور دانست؛ ماهی که نشانه‌هایی جدی از افزایش مستمر سطح عمومی قیمت‌ها و تضعیف قدرت خرید خانوارها را نمایان ساخته است.

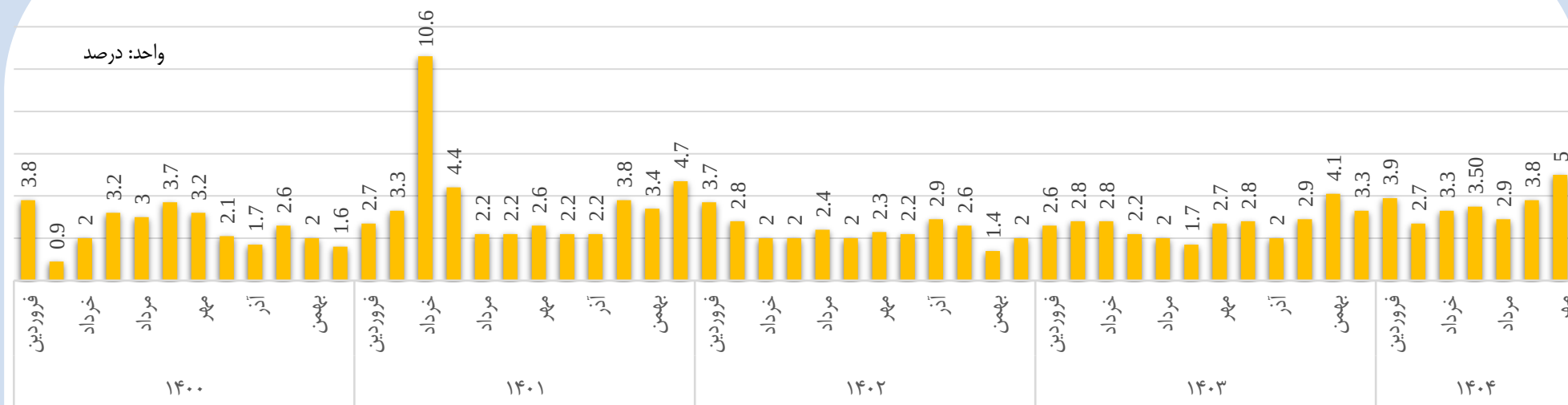

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن
و کشاورزی خراسان رضوی
مرکز مطالعات و
بررسی‌های اقتصادی

پایش تورم استان در مهر ماه

شماره: ۱۰۴۲
آبان ۱۴۰۴

روند نرخ تورم ماهانه در کشور

نرخ تورم ماهانه کشور در مهرماه به رقم **۵** درصد رسیده است که در مقایسه با تورم ۳.۸ درصدی شهریور ماه، افزایشی معادل **۳۱.۵۸** درصد را نشان می‌دهد. بررسی روند تورم ماهانه در سال‌های اخیر بیانگر نوسانات قابل‌ملاحظه و دوره‌ای در سطح عمومی قیمت‌ها است. در سال ۱۴۰۴ نیز این نوسانات تداوم داشته؛ به‌گونه‌ای که پس از ثبت نرخ‌های نسبتاً پایین‌تر در ماه‌های ابتدایی سال، مهرماه با ثبت بالاترین نرخ تورم ماهانه سال جاری، بار دیگر از تشدید فشارهای تورمی حکایت دارد.

شایان ذکر است که نرخ تورم ماهانه مهرماه ۱۴۰۴، پس از تورم قابل‌توجه خردادماه ۱۴۰۱ با رقم ۱۰.۶ درصدی، بالاترین سطح تورم ماهانه از ابتدای سال ۱۴۰۰ تاکنون محسوب می‌شود؛ امری که نشان‌دهنده استمرار روند افزایشی قیمت‌ها و تداوم فشارهای ساختاری در اقتصاد کشور است.

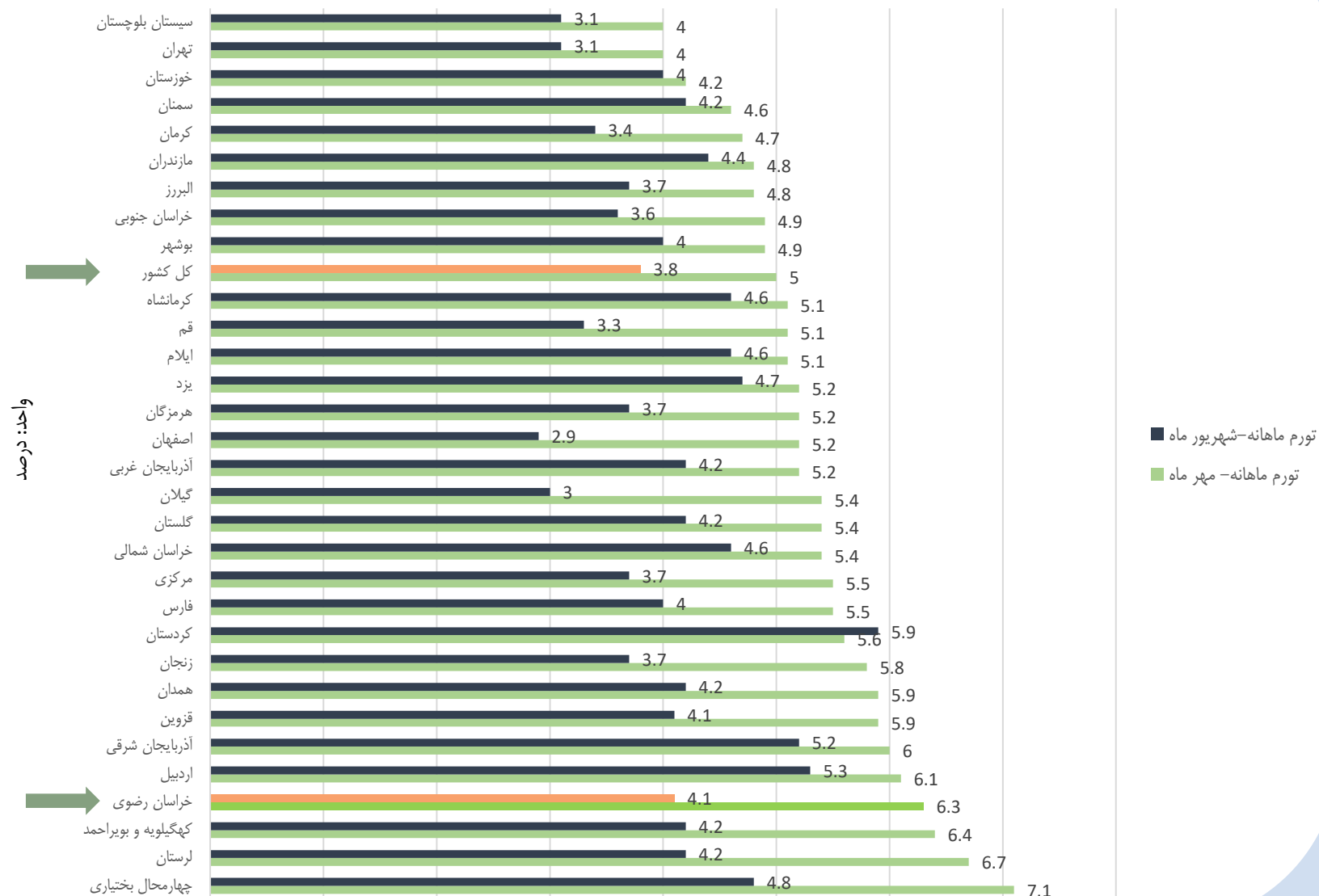

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن
و کشاورزی خراسان رضوی
مرکز مطالعات و
بررسی‌های اقتصادی

پایش تورم استان در مهر ماه

شماره: ۱۰۴۲
آبان ۱۴۰۴

مقایسه نرخ تورم ماهانه در استان‌ها

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن
و کشاورزی خراسان رضوی
مرکز مطالعات و
بررسی‌های اقتصادی

پایش تورم استان در مهر ماه

شماره: ۱۰۴۲
آبان ۱۴۰۴

مقایسه نرخ تورم ماهانه در استان‌ها (شهریور ۱۴۰۴)

- ❖ در مقایسه استانی، داده‌های مرکز آمار حاکی از تفاوت‌های معنادار در نرخ تورم میان استان‌های کشور است. در مهرماه ۱۴۰۴، استان‌های چهارمحال و بختیاری، لرستان و کهگیلویه و بویراحمد به ترتیب با نرخ‌های ۷.۱، ۶.۷ و ۶.۴ درصد، بیشترین رشد قیمتی را در میان استان‌ها تجربه کرده‌اند. در مقابل، استان‌های سیستان و بلوچستان، تهران و خوزستان با نرخ‌های ۴، ۴ و ۴.۲ درصد، کمترین میزان تورم ماهانه را به ثبت رسانده‌اند. این اختلاف چشمگیر میان استان‌ها عمدتاً ناشی از عواملی همچون تفاوت در ترکیب سبد مصرفی خانوارها، تغییر در هزینه‌های حمل‌ونقل، ساختار متفاوت بازارهای محلی و میزان وابستگی به کالاهای وارداتی در هر منطقه است.
- ❖ در این میان، استان خراسان رضوی با ثبت نرخ تورم ماهانه ۶.۳ درصد و فاصله قابل‌توجه از میانگین کشوری، در جایگاه **چهارم** استان‌های دارای بالاترین تورم قرار گرفته است. بخش عمده این افزایش ناشی از رشد محسوس قیمت کالاهای خوراکی، به‌ویژه در شهر مشهد و شهرستان‌های پیرامونی بوده است؛ عاملی که سهم بسزایی در افزایش شاخص کل قیمت‌ها در سطح استان داشته و بیانگر فشار فزاینده هزینه‌های معیشتی بر خانوارهای خراسان رضوی است.

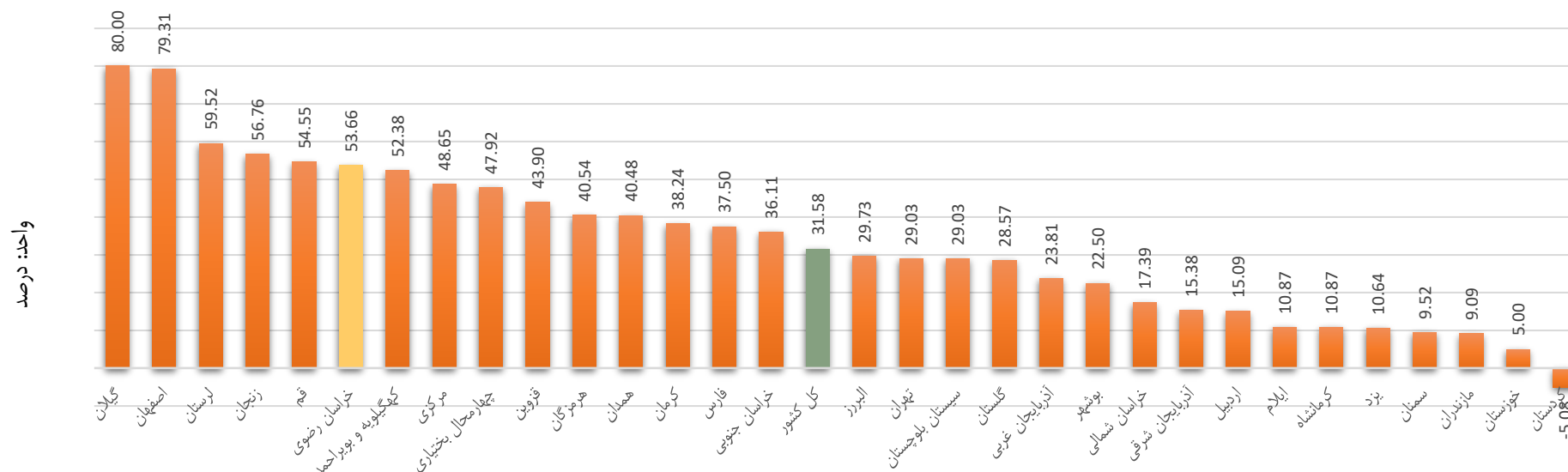

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن
و کشاورزی خراسان رضوی
مرکز مطالعات و
بررسی‌های اقتصادی

پایش تورم استان در مهر ماه

شماره: ۱۰۴۲
آبان ۱۴۰۴

رشد تورم ماهانه نسبت به شهریور ماه

بر اساس نمودار، استان گیلان با ثبت رشد ۸۰ درصدی در نرخ تورم ماهانه، بیشترین افزایش نسبت به ماه قبل را در میان استان‌های کشور تجربه کرده است؛ به‌طوری‌که نرخ تورم ماهانه این استان از ۳ درصد در شهریورماه به ۵.۴ درصد در مهرماه رسیده است. در مقابل، استان کردستان با ثبت رشد منفی، کاهش نرخ تورم ماهانه در مهرماه نسبت به شهریور را به ثبت رسانده است.

با وجود آن‌که نرخ رشد تورم ماهانه در استان نسبت به ماه قبل کاهش یافته است و تورم مهرماه در مقایسه با شهریورماه با رشد ۵۳.۶۶ درصدی همراه بوده اما بررسی روند تورم، بیانگر تداوم روند افزایشی سطح عمومی قیمت‌ها در استان است. بر این اساس، استان خراسان رضوی از نظر نرخ رشد تورم ماهانه در جایگاه **نهمین** میان استان‌های کشور قرار دارد.

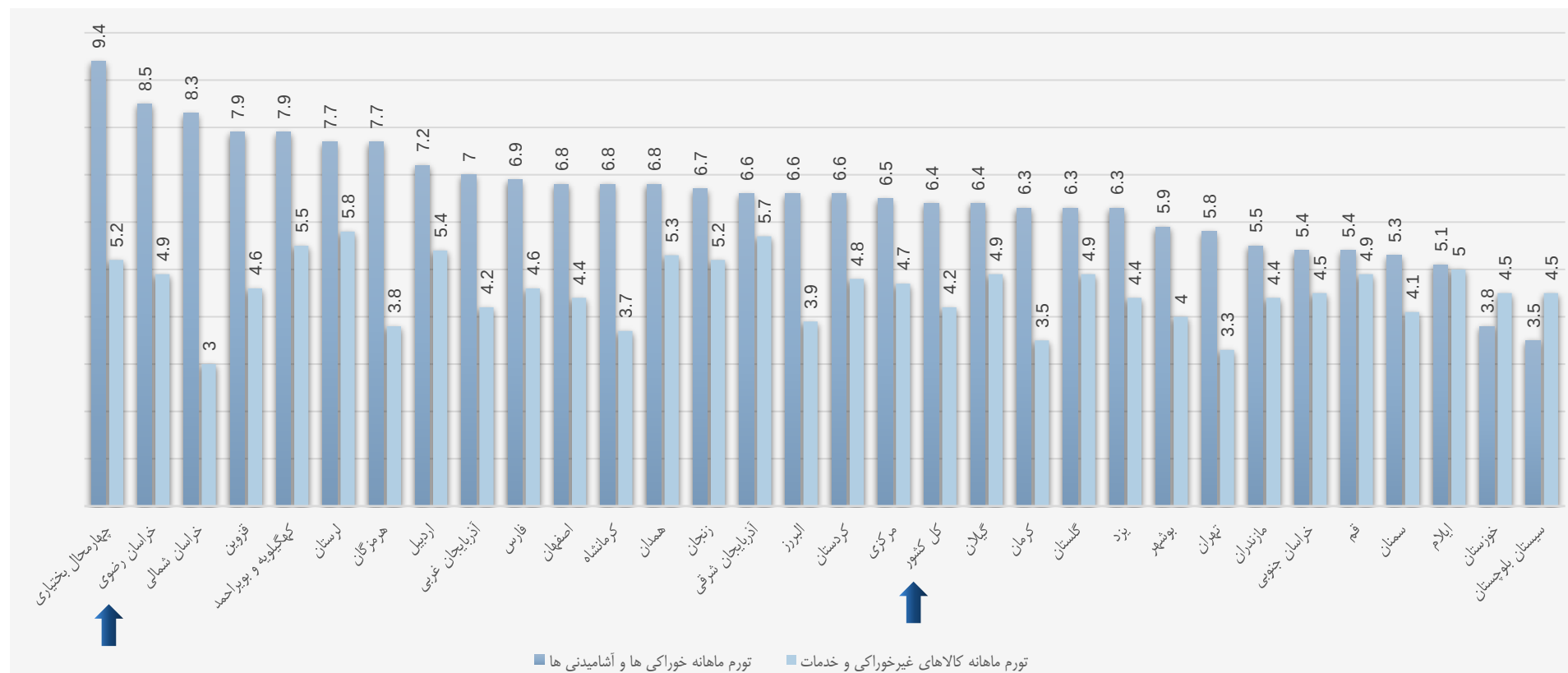
اتاق بازرگانی، صنایع، معادن
و کشاورزی خراسان رضوی
مرکز مطالعات و
بررسی‌های اقتصادی

پایش تورم استان در مهر ماه

شماره: ۱۰۴۲
آبان ۱۴۰۴

مقایسه تورم ماهانه خوراکی و غیر خوراکی در استان‌ها

واحد: درصد

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن
و کشاورزی خراسان رضوی
مرکز مطالعات و
بررسی‌های اقتصادی

پایش تورم استان در مهر ماه

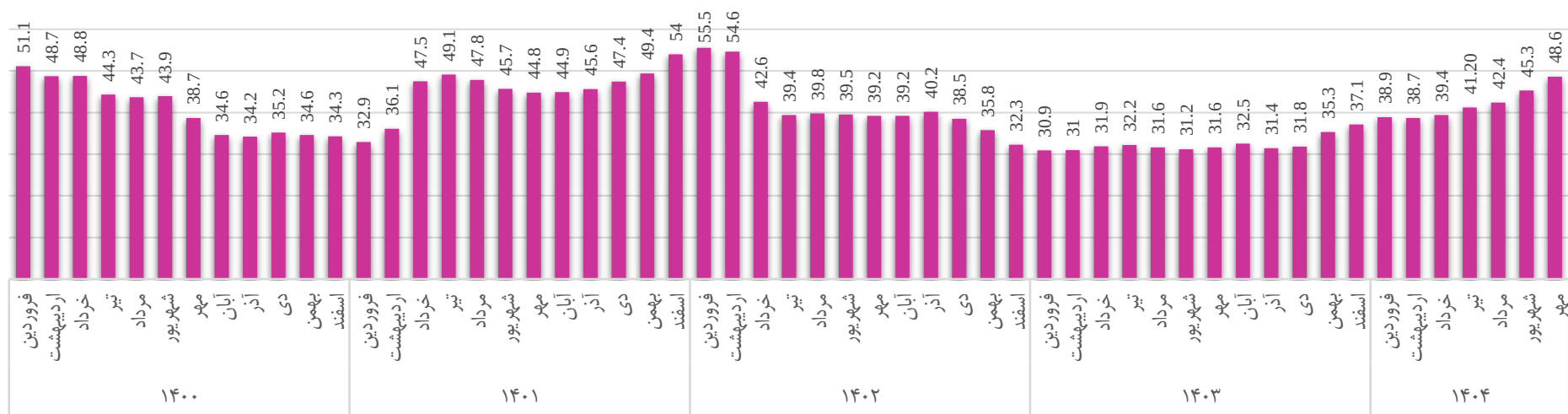
شماره: ۱۰۴۲
آبان ۱۴۰۴

مقایسه تورم ماهانه خوراکی و غیر خوراکی در استان‌ها

- ❖ بر اساس داده‌های موجود، استان چهارمحال و بختیاری در میان استان‌های کشور بالاترین نرخ تورم ماهانه را با رقم ۹.۴ درصد در گروه «خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها» به خود اختصاص داده است. همین امر موجب شده است که نرخ تورم ماهانه کل در این استان از سایر استان‌ها بالاتر باشد.
- ❖ در مقابل، استان لرستان که پس از چهارمحال و بختیاری در رتبه دوم از نظر نرخ تورم ماهانه کل قرار دارد، وضعیت متفاوتی دارد. این استان اگرچه در زمینه تورم خوراکی‌ها در جایگاه هفتم کشور قرار گرفته، اما به لحاظ تورم کالاهای غیرخوراکی و خدمات بالاترین نرخ را در میان استان‌ها ثبت کرده است. بنابراین، می‌توان گفت در حالی که افزایش تورم ماهانه در چهارمحال و بختیاری عمدتاً ناشی از رشد قیمت گروه خوراکی‌ها و آشامیدنی‌هاست، در لرستان این افزایش بیشتر از محل رشد قیمت کالاهای غیرخوراکی و خدمات ناشی می‌شود.
- ❖ استان خراسان رضوی نیز با نرخ تورم ۸.۵ درصدی در گروه خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها در رتبه دوم کشور قرار دارد؛ در حالی که به لحاظ تورم کالاهای غیرخوراکی و خدمات با نرخ ۴.۹ درصدی در رتبه نهم استان‌های کشور جای گرفته است.

روند نرخ تورم نقطه به نقطه در کشور

نرخ تورم نقطه به نقطه کشور در مهرماه به ۴۸.۶ درصد رسیده است؛ رقمی که نسبت به شهریورماه (۴۵.۳ درصد)، ۳.۳ واحد درصد افزایش داشته است. بر اساس داده‌های موجود، از ابتدای سال ۱۴۰۳ روند تورم نقطه به نقطه به‌طور پیوسته صعودی بوده است. این شاخص از ۳۰.۹ درصد در فروردین ۱۴۰۳ آغاز شده و تا ۴۸.۶ درصد در مهرماه افزایش یافته است؛ موضوعی که حاکی از شتاب جدی افزایش قیمت‌ها و تشدید فشار بر قدرت خرید خانوارها در ماه‌های اخیر است.

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن
و کشاورزی خراسان رضوی
مرکز مطالعات و
بررسی‌های اقتصادی

پایش تورم استان در مهر ماه

شماره: ۱۰۴۲
آبان ۱۴۰۴

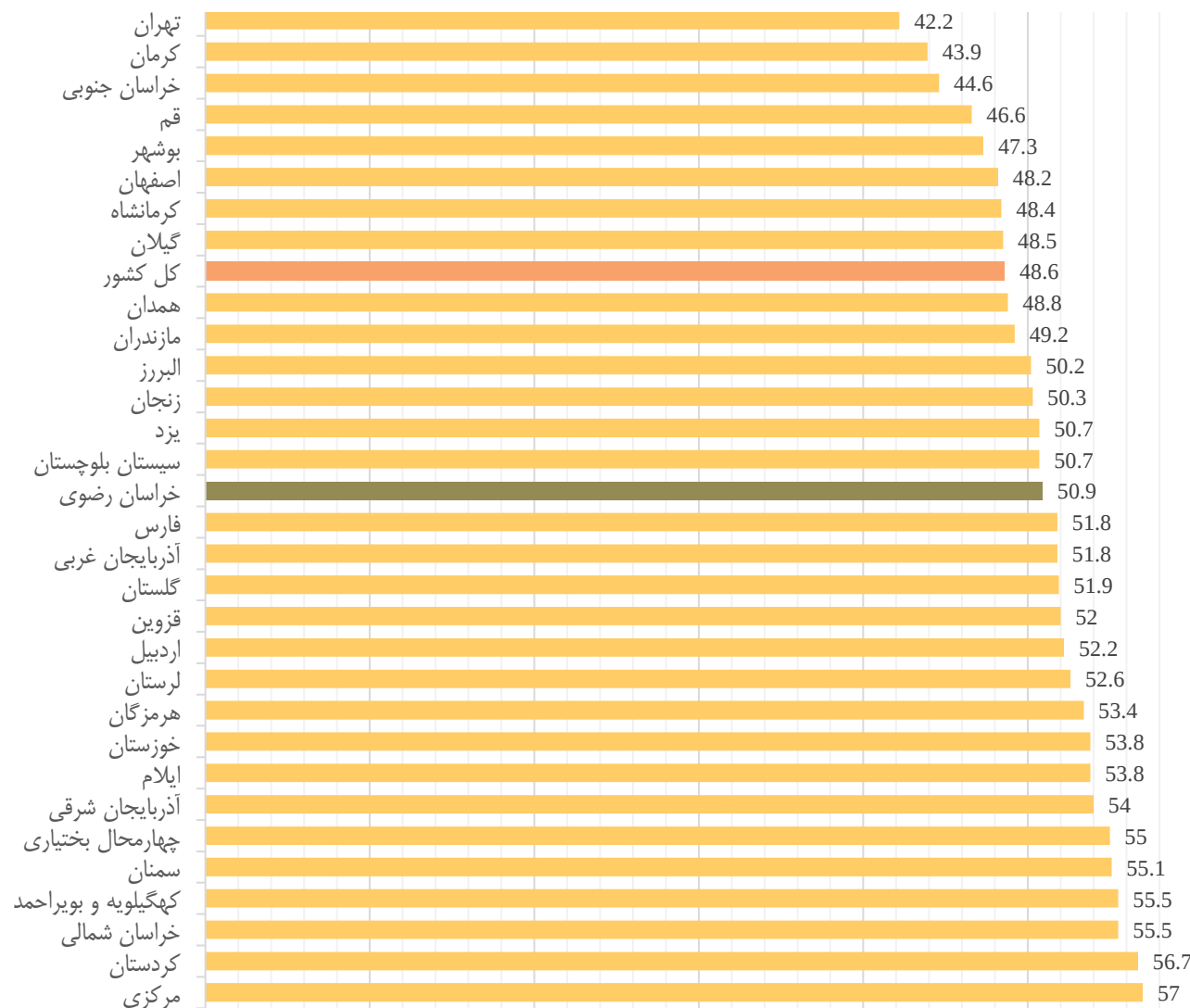

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن
و کشاورزی خراسان رضوی
مرکز مطالعات و
بررسی‌های اقتصادی

پایش تورم استان در مهر ماه

شماره: ۱۰۴۲
آبان ۱۴۰۴

مقایسه نرخ تورم نقطه به نقطه در استان‌ها (مهر ۱۴۰۴)

واحد: درصد

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن
و کشاورزی خراسان رضوی
مرکز مطالعات و
بررسی‌های اقتصادی

پایش تورم استان در مهر ماه

شماره: ۱۰۴۲
آبان ۱۴۰۴

مقایسه نرخ تورم نقطه به نقطه در استان‌ها (مهر ۱۴۰۴)

- ❖ گسترش دامنه تورم یکی از نکات برجسته آمار مهرماه بود؛ به‌طوری که تعداد استان‌هایی که نرخ تورم نقطه‌به‌نقطه آن‌ها از مرز ۵۰ درصد عبور کرده، به‌شکلی چشمگیر افزایش یافت. این شاخص که در شهریورماه تنها برای ۹ استان ثبت شده بود، در مهرماه به ۲۱ استان سرایت کرد؛ این جهش گسترده نشان‌دهنده آن است که فشار تورمی دیگر محدود به مناطق خاصی نیست و به‌طور فراگیر در سطح کشور تشدید شده است.
- ❖ اگرچه نرخ تورم ماهانه در استان‌های چهارمحال و بختیاری، لرستان و کهگیلویه و بویراحمد بالاتر از سایر استان‌ها بوده است، اما مقایسه نرخ تورم نقطه به نقطه نشان می‌دهد که استان‌های مرکزی، کردستان و خراسان شمالی با نرخ‌های ۵۷، ۵۶.۷ و ۵۵.۵ درصد به‌ترتیب، بیشترین رشد قیمت‌ها را نسبت به مهر سال قبل تجربه کرده‌اند. در مقابل، استان‌های تهران، کرمان و خراسان جنوبی با نرخ‌های ۴۲.۲، ۴۳.۹ و ۴۴.۶ درصد، پایین‌ترین تورم نقطه به نقطه را به ثبت رسانده‌اند.
- ❖ استان خراسان رضوی نیز با نرخ ۵۰.۹ درصد، کمی بالاتر از میانگین کشوری قرار دارد.

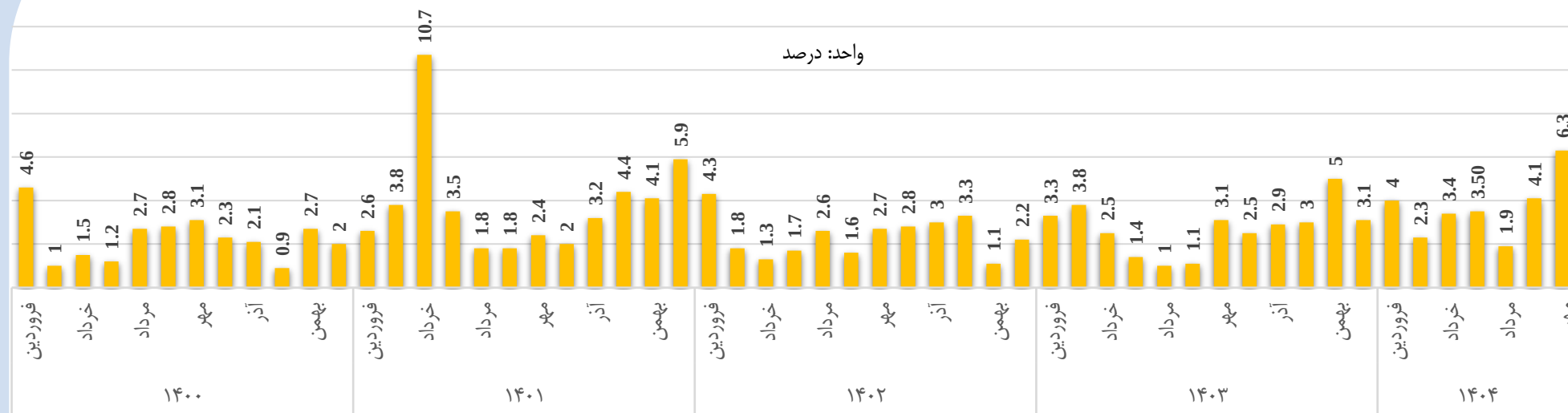

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن
و کشاورزی خراسان رضوی
مرکز مطالعات و
بررسی‌های اقتصادی

پایش تورم استان در مهر ماه

شماره: ۱۰۴۲
آبان ۱۴۰۴

روند تورم ماهانه در استان خراسان رضوی

تورم ماهانه استان خراسان رضوی با افزایش قابل توجه ۵۳.۶۵ درصدی، از ۴.۱ درصد در شهریور ماه به ۶.۳ درصد در مهر ماه رسیده است. این رقم، بالاترین سطح تورم ماهانه استان از ابتدای سال جاری محسوب می‌شود و بیانگر افزایش محسوس فشار قیمتی بر سبد مصرفی خانوارهای خراسان رضوی است. چنین روندی می‌تواند نشان‌دهنده‌ی افزایش بهای کالاها و خدمات اساسی، به‌ویژه در گروه کالاهای خوراکی باشد.

روند تورم نقطه به نقطه در استان

واحد: درصد

نرخ تورم نقطه به نقطه استان در مهر ماه با افزایش ۴.۶ واحد درصدی نسبت به ماه قبل به رقم **۵۰.۹** درصد رسیده است که بالاتر از میانگین کشوری است.

همان طور که در نمودار مشاهده می‌شود، تورم نقطه‌به‌نقطه مهر ماه بالاترین سطح تورم ثبت‌شده از ابتدای سال ۱۴۰۳ تاکنون بوده است.

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن
و کشاورزی خراسان رضوی
مرکز مطالعات و
بررسی‌های اقتصادی

پایش
تورم استان
در مهر ماه

شماره: ۱۰۴۲

آبان ۱۴۰۴

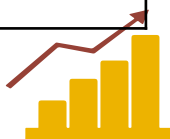
اتاق بازرگانی، صنایع، معادن
و کشاورزی خراسان رضوی
مرکز مطالعات و
بررسی‌های اقتصادی

پایش تورم استان در مهر ماه

شماره: ۱۰۴۲
آبان ۱۴۰۴

جزئیات تورم ماهانه در زیر گروه‌های کالاها و خدمات در استان (مهر ۱۴۰۴)

گروه‌های کالاها و خدمات	تورم ماهانه - کل	تورم ماهانه - شهری	تورم ماهانه - روستایی
شاخص کل	۶.۳	۶.۱	۷.۱
خوراکیها، آشامیدنی ها و دخانیات	۸.۵	۸.۲	۹.۵
خوراکیها، آشامیدنی ها	۸.۵	۸.۲	۹.۶
دخانیات	۵.۹	۶.۵	۴.۹
کالاهای غیر خوراکی و خدمات	۴.۹	۴.۹	۴.۹
پوشاک و کفش	۵	۵.۱	۴.۹
مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوختها	۴.۲	۴.۲	۵
مبلمان و لوازم خانگی و نگهداری معمول آن ها	۴.۷	۴.۷	۴.۹
بهداشت و درمان	۰.۵	۰.۵	۰.۶
حمل و نقل	۵.۱	۵.۱	۵.۲
ارتباطات	۴.۴	۴.۳	۴.۶
تفریح و فرهنگ	۶.۳	۵.۷	۹.۴
آموزش	۳.۶	۳.۶	۳.۶
هتل و رستوران	۶.۴	۶.۲	۷.۴
کالاها و خدمات متفرقه	۹.۷	۹.۸	۹.۳

بررسی‌ها نشان می‌دهد که در میان گروه‌های مختلف کالا و خدمات مصرفی خانوارهای استان - مشابه روند مشاهده‌شده در کل کشور - گروه **"آموزش"** با ثبت تورم ۳۶ درصدی، بیشترین رشد قیمت‌ها را هم‌زمان با بازگشایی مدارس تجربه کرده است.

خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها در استان با ثبت تورم ماهانه ۸.۵ درصدی، بعد از آموزش و کالاها و خدمات متفرقه، بیشترین افزایش قیمت را در میان گروه‌های اصلی کالایی تجربه کرده است. این نرخ در مناطق روستایی ۹.۵ درصد و در مناطق شهری ۸.۲ درصد بوده که بیانگر فشار تورمی بیشتر بر معیشت خانوارهای روستایی است.

نکته قابل توجه، افزایش چشمگیر شتاب تورم در این گروه نسبت به ماه قبل است؛ به گونه‌ای که تورم ماهانه خوراکی‌ها از ۵.۸ درصد در شهریور ماه به ۸.۵ درصد در مهر ماه رسیده و رشد بیش از ۴۶.۵۵ درصدی در آهنگ تورم ماهانه را نشان می‌دهد.

این جهش شدید به معنای وارد آمدن فشار هزینه قابل ملاحظه بر خانوارها، به‌ویژه در تأمین کالاهای اساسی است و نقش محوری در هدایت تورم کلی استان خواهد داشت.

جزئیات تورم نقطه به نقطه در زیر گروه های کالاها و خدمات در استان (مهر ۱۴۰۴)

گروه های کالاها و خدمات	تورم نقطه به نقطه - کل	تورم نقطه به نقطه - شهری	تورم نقطه به نقطه - روستایی
شاخص کل	۵۰.۹	۵۰.۲	۵۴.۲
خوراکیها ، آشامیدنی ها و دخانیات	۶۷.۴	۶۷.۸	۶۶.۱
خوراکیها ، آشامیدنی ها	۶۷.۸	۶۸.۲	۶۶.۵
دخانیات	۳۵.۷	۳۱.۷	۴۳.۳
کالاهای غیر خوراکی و خدمات	۴۲	۴۱.۵	۴۴.۷
پوشاک و کفش	۳۸.۹	۳۸.۶	۳۹.۶
مسکن ، آب ، برق ، گاز و سایر سوختها	۳۵.۲	۳۴.۹	۳۸.۶
مبلمان و لوازم خانگی و نگهداری معمول آن ها	۴۷.۱	۴۶.۶	۴۸.۴
بهداشت و درمان	۴۵.۴	۴۵.۴	۴۵.۳
حمل و نقل	۴۵.۹	۴۷.۲	۴۰.۴
ارتباطات	۳۷.۲	۳۶.۸	۳۸.۸
تفریح و فرهنگ	۴۰	۴۱.۴	۳۳.۹
آموزش	۴۴.۴	۴۴.۵	۴۳.۳
هتل و رستوران	۴۳.۶	۴۲	۵۰.۶
کالاها و خدمات متفرقه	۷۶.۳	۷۵.۹	۷۸

بررسی سبد مصرفی خانوار استان در طول یک سال گذشته نشان می دهد که پس از کالاها و خدمات متفرقه، زیر گروه خوراکی ها و آشامیدنی ها با ثبت تورم ۶۷.۸ درصدی بیشترین رشد قیمت را نسبت به مهر ماه سال گذشته داشته است. شایان ذکر است که این گروه حدود ۳۰ درصد از وزن شاخص تورم را به خود اختصاص می دهد، بنابراین افزایش شدید قیمت خوراکی ها نقش قابل توجهی در افزایش تورم کل سبد مصرفی خانوار و هزینه ها داشته است.

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن
و کشاورزی خراسان رضوی
مرکز مطالعات و
بررسی های اقتصادی

پایش تورم استان در مهر ماه

شماره: ۱۰۴۲
آبان ۱۴۰۴

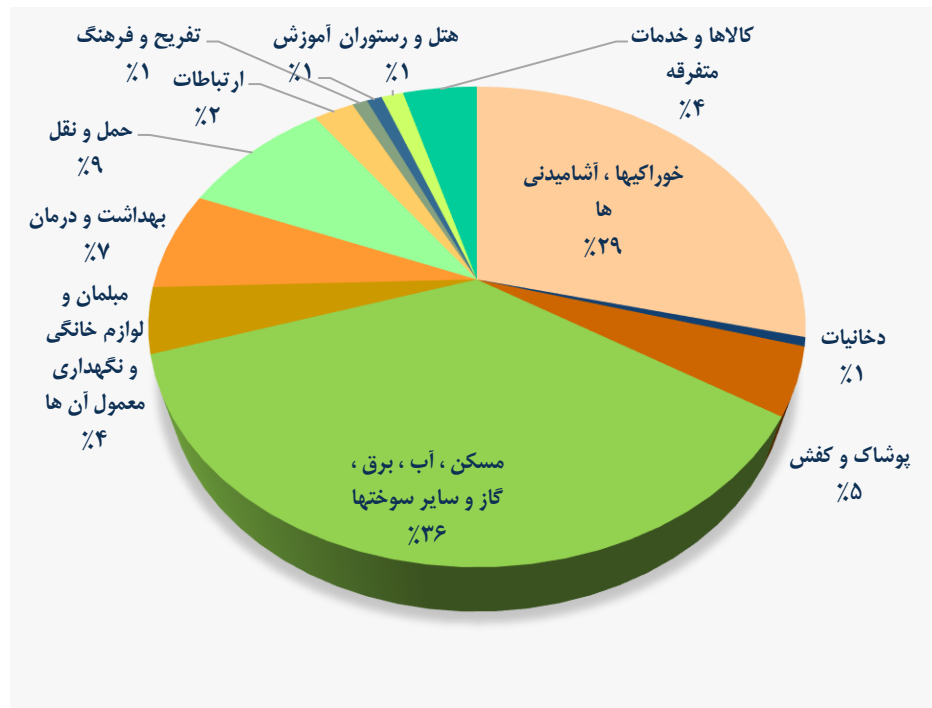

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن
و کشاورزی خراسان رضوی
مرکز مطالعات و
بررسی‌های اقتصادی

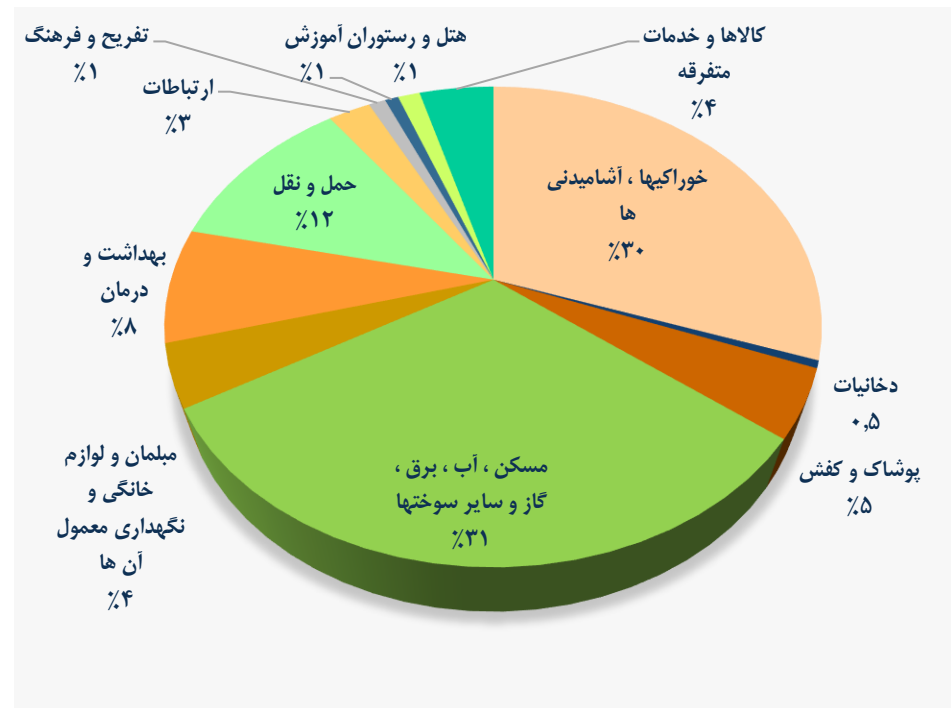
پایش تورم استان در مهر ماه

شماره: ۱۰۴۲
آبان ۱۴۰۴

سهم زیربخش‌ها در شاخص قیمت مصرف کننده و تورم آن (مهر ۱۴۰۴)

ضریب اهمیت گروه‌های دوازده‌گانه اصلی در شاخص قیمت
مصرف کننده در کشور

ضریب اهمیت گروه‌های دوازده‌گانه اصلی در شاخص قیمت
مصرف کننده در استان

سهم زیربخش‌ها در شاخص قیمت مصرف کننده و تورم آن (مهر ۱۴۰۴)

چنانچه در نمودرهای صفحه قبل ملاحظه می‌شود، حدود ۶۱ درصد از سبد مصرفی خانوار در استان و حدود ۶۵ درصد از سبد مصرفی در کشور به جمع دو زیرگروه **خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها و مسکن، آب، برق، گاز، و سایر سوخت‌ها** اختصاص دارد. این در حالی است که در بسیاری از کشورهای توسعه یافته این سهم کمتر از ۴۰ درصد است؛ به عنوان مثال بنا به داده‌های صندوق بین‌المللی پول ضریب اهمیت مواد غذایی و نوشیدنی‌ها در شاخص CPI آلمان حدود ۱۲ درصد و مسکن، آب، برق، گاز، و سایر سوخت‌ها حدود ۲۶ درصد است؛ یا در ایالات متحده آمریکا ضریب اهمیت مواد غذایی و نوشیدنی‌ها زیر ۱۰ درصد و برابر ۸.۲۸ درصد است.

در یک دیدگاه کلی، ضریب اهمیت مجموع این دو زیرگروه در کشورهای درحال توسعه بسیار بالاتر از کشورهای توسعه‌یافته است، درحالی‌که در کشورهای ایران توسعه سهم بیشتر این مجموع، از آن مواد غذایی و آشامیدنی‌ها بوده و در کشورهای توسعه‌یافته سهم زیرگروه مسکن و انرژی بیشتر است. ایران کشوری است که از نظر ضریب اهمیت مواد غذایی در شاخص قیمت مصرف‌کننده مشابه کشورهای درحال توسعه و از نظر ضریب اهمیت مسکن، آب، برق، گاز، و سایر سوخت‌ها شبیه کشورهای توسعه یافته است. از آنجاکه قیمت آب، برق، گاز، و سایر سوخت‌ها در کشور مشمول قیمت‌گذاری دستوری است و در بیشتر سالها سرکوب میشود، پشیران تورم این زیرگروه، بیشتر مسکن و هزینه‌های مرتبط با آن نظیر اجاره بهاست. علاوه بر این، رصد تحولات قیمتی زیربخش مواد غذایی نشان دهنده بالاتر بودن روند تورم این زیرگروه نسبت به تورم کل در بیشتر سال‌های چند دهه اخیر است.

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن
و کشاورزی خراسان رضوی
مرکز مطالعات و
بررسی‌های اقتصادی

پایش تورم استان در مهر ماه

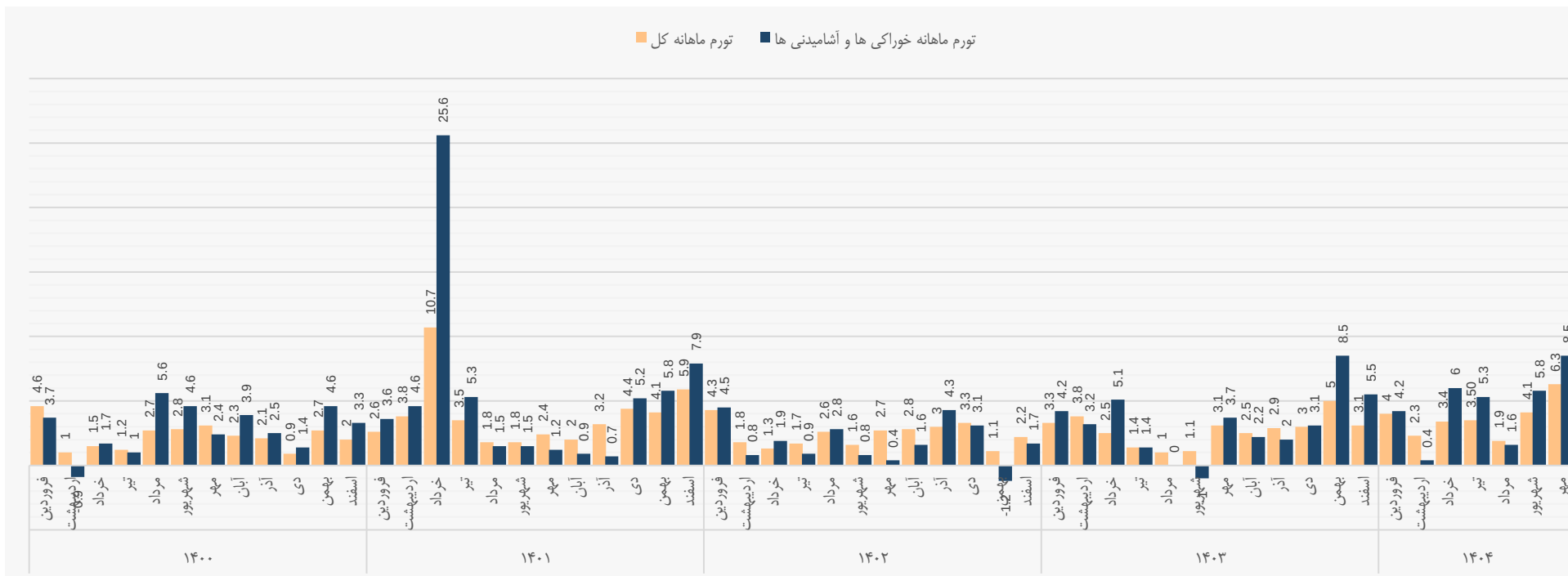
شماره: ۱۰۴۲
آبان ۱۴۰۴

مقایسه روند تورم ماهانه خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها و تورم کل در استان

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن
و کشاورزی خراسان رضوی
مرکز مطالعات و
بررسی‌های اقتصادی

پایش تورم استان در مهر ماه

رصد تحولات قیمتی در زیربخش مواد غذایی نشان می‌دهد که نرخ تورم این گروه در اغلب سال‌های چند دهه اخیر بالاتر از تورم کل بوده است.

شماره: ۱۰۴۲
آبان ۱۴۰۴

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن
و کشاورزی خراسان رضوی
مرکز مطالعات و
بررسی‌های اقتصادی

پایش تورم استان در مهر ماه

شماره: ۱۰۴۲
آبان ۱۴۰۴

سهم زیربخش‌ها در شاخص قیمت مصرف کننده و تورم آن

بررسی تحولات قیمتی در زیربخش مواد غذایی در استان و کشور نشان می‌دهد که در اغلب سال‌های چند دهه اخیر، نرخ تورم در این بخش به‌طور مداوم بالاتر از تورم کل بوده است. این پدیده بیانگر حساسیت ویژه بازار خوراکی‌ها به تغییرات قیمتی و اثرگذاری مستقیم آن بر معیشت خانوار است. اهمیت تحلیل روند تورمی در زیرگروه‌هایی مانند خوراکی‌ها، مسکن، سوخت و روشنایی از آن جهت برجسته می‌شود که در ادبیات اقتصادی، به‌ویژه در کشورهای توسعه‌یافته‌ای که دارای نظام هدف‌گذاری تورم هستند، گرچه سیاست‌گذاران معمولاً شاخص کل قیمت مصرف‌کننده را مبنای هدف‌گذاری قرار می‌دهند، اما تمرکز اصلی آنان بر مهار تورم هسته است؛ یعنی تورمی که کالاها و خدمات پرنوسان مانند مواد غذایی و انرژی در آن لحاظ نمی‌شوند. منطق این رویکرد هم آن است که تورم مواد غذایی و انرژی معمولاً نوسانات زودگذر دارد و بیشتر تحت تأثیر تکانه‌های برون‌زا و رویدادهای خارج از کنترل سیاست پولی - از جمله بحران‌های ژئوپلیتیکی و شوک‌های عرضه بین‌المللی - شکل می‌گیرد. بنابراین، با فروکش کردن منشأ این تکانه‌ها، سطح قیمت‌ها نیز در این گروه‌ها گرایش به تعدیل و بازگشت به مسیر تعادلی خود پیدا می‌کند.

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن
و کشاورزی خراسان رضوی
مرکز مطالعات و
بررسی‌های اقتصادی

پایش تورم استان در مهر ماه

شماره: ۱۰۴۲
آبان ۱۴۰۴

سهم زیربخش‌ها در شاخص قیمت مصرف کننده و تورم آن

اما تحلیل ساختار سبد مصرفی خانوار در ایران و پویایی‌های تورمی آن، نشان‌دهنده ضرورتی متفاوت از مدل‌های توسعه‌یافته است. واقعیات اقتصاد ایران حاکی از آن است که سهم خوراکی‌ها و مسکن در هزینه‌های خانوار بسیار بالاست. علاوه بر این، نرخ تورم در زیرگروه خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها به شکلی مستمر و چشمگیر، بالاتر از نرخ تورم کل بوده و این الگوی رفتاری طی سالیان متمادی در اقتصاد ایران تثبیت شده است. این شواهد نشان می‌دهد که نمی‌توان تورم غالب در این بخش‌های حیاتی را صرفاً ناشی از تکانه‌های زودگذر و برون‌زا دانست. بنابراین، انتظار کنترل موفقیت‌آمیز تورم کلی در اقتصاد ایران بدون اتخاذ راهکاری جامع برای مهار معضل ریشه‌دار تورم در دو زیرگروه یادشده (خوراکی‌ها و مسکن)، یک انتظار غیرواقع‌بینانه خواهد بود. به عبارت دیگر، این دو بخش خود تبدیل به عوامل ساختاری و نهادینه در افزایش عمومی قیمت‌ها شده‌اند.

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن
و کشاورزی خراسان رضوی
مرکز مطالعات و
بررسی‌های اقتصادی

پایش تورم استان در مهر ماه

شماره: ۱۰۴۲
آبان ۱۴۰۴

علل جهش تورم در کشور

تورم در اقتصاد ایران پدیده‌ای پیچیده و چندوجهی است که از تعامل مجموعه‌ای از عوامل اقتصادی، سیاسی و نهادی شکل می‌گیرد. به بیان دیگر، نرخ تورم نه تنها تحت تأثیر سیاست‌های پولی بانک مرکزی و ابزارهایی مانند کنترل کل‌های پولی و نرخ بهره قرار دارد، بلکه از عواملی فراتر از حوزه اختیار این نهاد نیز تأثیر می‌پذیرد؛ عواملی همچون ساختار ناکارآمد نهادی، نوسانات عرضه، شوک‌های ارزی و انتظارات تورمی. افزون بر این، در میان اجزای شاخص قیمت مصرف‌کننده، برخی اقلام به‌دلیل نوسان‌پذیری بیشتر و وزن بالاتر، سهم قابل‌توجهی در جهش‌های تورمی کشور ایفا می‌کنند.

در دهه‌های مختلف، عوامل گوناگونی در پویایی‌های تورم در اقتصاد ایران نقش داشته‌اند؛ به همین دلیل، نمی‌توان نسخه‌ای واحد برای مهار این پدیده ارائه کرد. برای نمونه، در دهه ۱۳۷۰ با وجود رشد تولید و تقویت سمت عرضه، به‌دلیل اقداماتی مانند یکسان‌سازی نرخ ارز و حذف نظام کوپنی، تورم در سطح بالایی قرار گرفت. در حالی که در دهه‌های اخیر، با وجود چندنرخ بودن ارز، تحریم‌های اقتصادی، محدودیت در واردات کالاهای قابل مبادله و انقباض سمت عرضه، افزایش نرخ تورم عمدتاً از ناحیه فشارهای هزینه‌ای رقم خورده است.

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن
و کشاورزی خراسان رضوی
مرکز مطالعات و
بررسی‌های اقتصادی

پایش تورم استان در مهر ماه

شماره: ۱۰۴۲
آبان ۱۴۰۴

علل جهش تورم در کشور

تورم در سال‌های پایانی دهه ۱۳۹۰ و آغاز دهه ۱۴۰۰ نتیجه هم‌پوشانی چند عامل ساختاری، سیاستی و بیرونی است که منجر به شکل‌گیری یک چرخه تورمی پیچیده و پایدار در اقتصاد ایران شده‌اند. مهم‌ترین دلایل این تورم را می‌توان به شرح زیر برشمرد:

الف- تحریم‌های نفتی و کاهش قابل‌توجه درآمدهای ارزی، دولت را با کسری بودجه‌ای مزمن و فزاینده روبه‌رو کرده است. در نبود اصلاحات ساختاری در نظام مالی و مالیاتی و به‌دلیل محدودیت دسترسی به منابع خارجی، دولت ناگزیر شده بخش عمده‌ای از این کسری را از طریق استقراض از بانک مرکزی و شبکه بانکی جبران کند. این رویکرد، ضمن افزایش پایه پولی و رشد نقدینگی، موجب پولی‌شدن کسری بودجه و تقویت سلطه مالی دولت بر سیاست پولی شده است. البته، اضافه برداشت از منابع بانک مرکزی تنها محدود به دولت نبوده و بخشی از آن هم به دلیل سوءکارکرد نظام بانکی اتفاق افتاده است که در کل موجب تشدید اثرات تورمی اضافه برداشت از منابع بانک مرکزی شده است.

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن
و کشاورزی خراسان رضوی
مرکز مطالعات و
بررسی‌های اقتصادی

پایش تورم استان در مهر ماه

شماره: ۱۰۴۲
آبان ۱۴۰۴

علل جهش تورم در کشور

ب-افزون بر این، افزایش نرخ ارز و در نتیجه رشد معادل ریالی درآمدهای ارزی تحویلی به بانک مرکزی، خود به عاملی دیگر برای گسترش پایه پولی تبدیل شده است. بدین ترتیب، ترکیب کسری بودجه، وابستگی به منابع بانکی و جهش ارزی، در کنار ضعف انضباط مالی دولت، از جمله منشأهای تورم مزمن و پایدار در اقتصاد ایران به‌شمار می‌آیند.

ج- علاوه بر این، تحریم‌ها و نااطمینانی‌های اقتصادی باعث کاهش سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی و تشدید روند خروج سرمایه از کشور شده‌اند. این عوامل به کاهش ظرفیت تولید و عرضه کالاها و خدمات انجامیده و در نهایت، افت عرضه اقتصادی را تشدید کرده است، که خود یکی از دلایل اصلی تورم پایدار در اقتصاد ایران محسوب می‌شود.

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن
و کشاورزی خراسان رضوی
مرکز مطالعات و
بررسی‌های اقتصادی

پایش تورم استان در مهر ماه

شماره: ۱۰۴۲
آبان ۱۴۰۴

علل جهش تورم در کشور

- به طور خلاصه، در اغلب سال‌های چند دهه گذشته، ترکیب کمبود عرضه و مازاد تقاضا (چه حقیقی و چه اسمی) عامل اصلی رشد قیمت‌ها بوده است. اما در سال‌های اخیر، با وجود کاهش تقاضای حقیقی به دلیل افت قدرت خرید خانوارها و کاهش شدید تقاضای سرمایه‌گذاری ناشی از تحریم‌ها و نااطمینانی‌های اقتصادی، کاهش عرضه و افزایش تقاضای اسمی (بر اثر رشد نقدینگی و عوامل پولی) آنچنان قابل توجه بوده که تورم همچنان سطوح بالای خود را حفظ کرده است. علاوه بر عوامل داخلی، بحران‌های جهانی مواد غذایی و جهش قیمت‌ها در سایر کشورها که از مسیر تورم وارداتی به اقتصاد ایران منتقل می‌شوند، سهم قابل توجهی در تشدید تورم داشته‌اند.
- در ایران، در اغلب دوره‌ها سیاستگذار تلاش کرده است با تثبیت نرخ ارز اسمی، تورم و انتظارات تورمی را مهار کند. این روش، تا زمانی کارآمد است که دولت به ذخایر ارزی کافی دسترسی داشته باشد و بتواند در بازار ارز مداخله کند. با این حال، محدودیت درآمدهای ارزی ناشی از صادرات نفت و نیازهای وارداتی کشور، این مکانیزم را ناپایدار می‌سازد. هرگاه تکانه‌ای به درآمدهای نفتی و در نتیجه ذخایر ارزی بانک مرکزی وارد شود، توان کنترل نرخ ارز کاهش یافته و جهش ارزی رخ می‌دهد. افزایش نرخ ارز به‌طور مستقیم بر قیمت کالاهای وارداتی در بخش‌های مختلف از جمله مواد غذایی، نهاده‌های دامی، کالاهای واسطه‌ای و سرمایه‌ای و ماشین‌آلات تولیدی تأثیر گذاشته و از سمت عرضه، زمینه افزایش تورم عمومی را فراهم می‌کند.
- در مجموع، یافته‌ها نشان می‌دهد که تغییرات پولی در کشور هنوز تابع کسری بودجه دولت است و هم عوامل پولی و هم عوامل بودجه‌ای نقش کلیدی در ایجاد تورم در کشور دارند. لذا برای مقابله با تورم، نیازمند طراحی یک بسته سیاستی جامع و هماهنگ شامل سیاست‌های بودجه‌ای، پولی و ارزی در کشور هستیم.

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن
و کشاورزی خراسان رضوی
مرکز مطالعات و
بررسی‌های اقتصادی

پایش تورم استان در مهر ماه

شماره: ۱۰۴۲
آبان ۱۴۰۴

عامل اصلی جهش تورم در اقلام خوراکی

بررسی داده‌های مرکز آمار ایران نشان می‌دهد که نسبت هزینه سبد خوراکی‌ها به حداقل دستمزد یک خانوار چهارنفره به حدود ۷۰ درصد رسیده است؛ در حالی که این نسبت در مهرماه سال گذشته ۵۵.۴ درصد بود. این امر بیانگر کاهش محسوس قدرت خرید خانوارها در تأمین مایحتاج غذایی است. تداوم رشد قیمت مواد غذایی در شرایطی که سطح دستمزدها تقریباً ثابت مانده، فشار معیشتی بر خانوارها را به شدت افزایش داده است. در نتیجه، بسیاری از خانواده‌ها ناگزیرند برای مدیریت هزینه‌های خود، مصرف اقلام پرکالری و گران‌قیمت را کاهش دهند و آن‌ها را با خوراکی‌های کم‌کالری و ارزان‌تر جایگزین کنند؛ روندی که می‌تواند در بلندمدت آثار منفی بر امنیت غذایی و سلامت خانوارها بر جای گذارد.

کاهش قدرت خرید خانوارهای ایرانی در سال‌های اخیر موجب تغییر معنادار در الگوی مصرف غذایی جامعه شده است؛ تغییری که نشانه‌های آن در شکل‌گیری «فقر کالری» به‌وضوح قابل مشاهده است. در شرایطی که تورم مزمن و نوسانات ارزی هزینه تأمین مواد غذایی را به‌طور مستمر افزایش داده، درآمد ثابت و رشد اندک دستمزدها باعث شده خانوارها ناچار به بازتعریف اولویت‌های خود در مصرف شوند. ابتدا اقلام غیرضروری و کالاهای لوکس از سبد خرید حذف شدند، اما با تداوم فشار قیمتی، کاهش مصرف از سطح کالاهای ضروری نیز آغاز شد. این وضعیت نشان می‌دهد تورم تنها بر شاخص‌های قیمتی اثر نگذاشته، بلکه کیفیت تغذیه و سطح سلامت عمومی جامعه را نیز تحت تأثیر قرار داده است. تداوم این روند، در بلندمدت می‌تواند به کاهش سطح انرژی دریافتی، ضعف ایمنی بدن و افت بهره‌وری نیروی کار منجر شود. در واقع، فقر کالری در ایران امروز نه فقط یک مسئله تغذیه‌ای، بلکه بازتابی از شکنندگی ساختار اقتصادی و نابرابری در توزیع درآمد است.

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن
و کشاورزی خراسان رضوی
مرکز مطالعات و
بررسی‌های اقتصادی

پایش تورم استان در مهر ماه

شماره: ۱۰۴۲
آبان ۱۴۰۴

عامل اصلی جهش تورم در اقلام خوراکی

روند افزایش قیمت اقلام خوراکی در ایران را می‌توان نتیجه ترکیب فشارهای سمت عرضه و تقاضا، عوامل پولی و شوک‌های خارجی دانست که در یک چرخه تعاملی موجب تورم فزاینده در این بخش شده‌اند. رشد قیمت خوراکی‌ها در ایران ناشی از ترکیب چند عامل کلیدی است:

- ❖ افزایش نقدینگی و پایه پولی تقاضای اسمی را افزایش داده و فشار تورمی بر قیمت مواد غذایی ایجاد کرده است؛
- ❖ محدودیت درآمدهای نفتی، نوسانات نرخ ارز و نااطمینانی‌های سیاسی، قیمت کالاهای وارداتی و انتظارات تورمی را بالا برده و به تورم خوراکی‌ها دامن زده است؛
- ❖ خشکسالی، محدودیت کشت عرضه در بخش کشاورزی و افزایش قیمت نهاده‌ها و دستمزدها، افت عرضه داخلی و افزایش هزینه‌های تولید کشاورزی را موجب شده است؛
- ❖ بحران‌های جهانی
- ❖ ترکیب این عوامل در کنار کاهش قدرت خرید خانوارها باعث شده حتی با افت تقاضای حقیقی، تورم خوراکی‌ها همچنان در سطوح بالای چند دهه اخیر باقی بماند و فشار قابل توجهی بر معیشت خانوارها ایجاد کند.